

Oponentský posudok

k habilitačnej práci PaedDr. Dany Kollárovej, PhD. na tému „Tvorivá dramatika vo formálnej a neformálnej edukácii (Nitra, 2014, 162 strán)

V záujme kvality výchovy a vzdelávania v základných i stredných školách sú hľadané optimálne metódy i prostriedky práce s deťmi i mládežou. Sú hľadané postupy, ktoré umožňujú učiteľovi efektívne vzdelávanie a výchovné pôsobenie, ale aj žiakovi tvorivú komunikáciu a prejavovanie všetkých možností i schopností. V tomto zmysle ako prínos do pedagogickej teórie a praxe vyznieva tvorivá dramatika, ktorá je odborným záujmom PaedDr. Dany Kollárovej, PhD. a je obsahom jej habilitačnej práce na tému „Tvorivá dramatika vo formálnej a neformálnej edukácii“. Habilitačná práca je výsledkom dlhoročného teoreticko-odborného, pedagogického i vedecko-výskumného snaženia autorky s úsilím nielen teoretického rozpracovania dramatickej výchovy, ale aj jej aplikácie do výchovno-vzdelávacej činnosti škôl i do oblasti záujmovej činnosti. Preto je analyzovaná tvorivá dramatika vo formálnom i neformálnom vzdelávaní a výchove. Tvorivá dramatika je v procese pedagogického myslenia vnímaná v súvislosti s účelnosťou, ale aj v súvislosti s prežívaním, pričom jadro tvorivej dramatiky je v sociálno-estetickom učení, čo znamená, že tvorivú dramatiku je možné a potrebné spájať nielen s vyjadrovacími schopnosťami, ale aj s rozvojom slovnnej zásoby, prirodzeného prejavu, rozlišovaním podstatného od nepodstatného a schopnosťou vnímať a rozumieť umeniu. V tomto vnímaní je tvorivá dramatika realizovaná od 60-tych rokov 20. storočia v Československu a na Slovensku s úlohou výraznejšie žiakom sprístupňovať životnú realitu a prekonávať zábrany v komunikácii.

Autorka habilitačnej práce PaedDr. Dana Kollárová, PhD. pri spracovávaní textu postupuje od všeobecného sprístupňovania podstaty tvorivej dramatiky po jej realizáciu vo formálnom i neformálnom vzdelávaní. Pripomína, že ciele tvorivej dramatiky sú pedagogické, ale prostriedky dramatické, čo znamená, že v oblasti vzdelávania je tvorivá dramatika uplatňovaná ako metóda rozvíjajúca znalosti, schopnosti, či odborné myslenie viazané na vyučovací predmet a v oblasti výchovy pôsobí na emocionálnu stránku, vyjadrovanie, komunikáciu, poznávanie života, rozvoj empatie a sociálnej inteligencie, vnímavosť voči etickým problémom, či cit pre umenie.

Zároveň je tvorivá dramatika podnecovateľkou zvedavosti detí, ich systematickej práce a snahy o objavovanie nových poznatkov. Na základe analýz obsahu a podnetov tvorivej dramatiky autorka upozorňuje na fakt, že prostredníctvom tvorivej dramatiky by sa mal vychovávať a vzdelávať človek, ktorý dokáže stavať na aktivite, improvizácii, dokáže

rozhodovať a konať. Vplyvom tvorivej dramatiky sú žiaci, podľa dr. Kollárovej, komunikatívnejší, odvážnejší v prístupe k riešeniu problémov, dokážu argumentovať a kultúrne sa vyjadrovať. Dobré. Ale nepotláčame týmto tvrdením aj iné metódy výchovy a vzdelávania (napr. vysvetľovanie, dialóg, diskusia) uplatňované v pedagogickej komunikácii? To je prvá otázka pre habilitantku, lebo poznáme rad ďalších výchovných a vzdelávacích metód, ktoré dokážu žiakov aktivizovať a podnecovať k tvorivosti a samostatnosti.

Týmto problémom vstupujeme, v texte habilitačnej práce, do súvislostí tvorivej dramatiky vo formálnej i neformálnej edukácii, čiže výchove a vzdelávaní. Keďže vzdelávanie je realizované v školách, ide prakticky o zámernú činnosť, ktorá má záväzne štruktúrované normy a postupy v podobe cieľov, metód, prostriedkov i priestoru realizácie. Z hľadiska uplatňovania tvorivej dramatiky vo formálnom vzdelávaní autorka vychádza z poznania, že „súčasná kultúra si vyžaduje kontextualizované a formalizované myslenie sprostredkované inštitúciou školy“. Na zmenu tohto prístupu autorka habilitačnej práce zdôrazňuje potrebu utvárania samostatného myslenia, lebo vedomá a tvorivá práca umožňuje nielen správne telesné aktivity, ale aj duševné aktivity, čo znamená držanie tela, správne dýchanie, cit pre rytmus, priestorové cítenie, kreativitu a podporu rozvoja vôle, trpezlivosť a rozvíjanie reči. Presne prejavy a súvislosti, ktoré sú súčasťou utvárania samostatnej, identickej, svojbytnej a socializovanej osobnosti. Je pozitívny jav, že v texte habilitačnej práce je venovaná pozornosť, v súvislosti s riešenou metódou, nielen základnej, či strednej škole, ale aj vysokej školy, lebo tvorivá dramatika umožňuje realizovať medzipredmetové vzťahy, oživenie vyučovacej hodiny, zapájanie žiakov, podporuje záujmové vyučovanie. Uvedené javy spája PaedDr. Dana Kollárová, PhD. aj s výsledkami výskumov, ale na škodu kvality habilitačnej práce len ilustratívne z hľadiska kladov a záporov očami budúcich pedagógov. Kvalite habilitačnej práce by prospelo, keby sa výskumu autorka venovala podrobnejšie z hľadiska metodiky, hypotéz, konkrétnych faktov a pod., čím by bola lepšie prepojená teória s praxou. Prečo autorka nevenovala výsledkom výskumu viac priestoru, to je druhá otázka do procesu obhajoby.

Ďalej je potrebné textu vytknúť aj metodologické nedostatky najmä v skutočnosti, že na s. 78 je v druhom riadku textu uvedený prieskum a na tej istej strane, 21. riadku, výskum. V spojení teoretických analýz a výsledkov predstavených výskumov, z hľadiska budúcich učiteľov, sa prejavila skutočnosť, že tvorivá dramatika, v príprave učiteľov, podporuje rečové schopnosti, uvoľnenie, rozvoj predstavivosti, jazykové cítenie, využívanie priestoru pre pohyb, rozvoj logického myslenia, rozvoj pamäte, zmyslové cvičenie a rytmus i dynamiku

skupiny. Z uvedeného konštatovania vyplýva prínos tvorivej dramatiky, ale podnecuje tretiu otázku pre habilitantku, či len tvorivá dramatika rozvíja spomenuté prejavy, lebo v príprave učiteľov je vyučovaná aj pedagogická komunikácia, všeobecná i predmetová didaktika, riešenie konfliktov a ďalšie.

Tvorivá dramatika je, v nadväznosti na formálne vzdelávanie, vkladom aj pre neformálne vzdelávanie vyznačujúce sa dobrovoľnosťou, skúsenosťou i aktivitou ako súčasťami pedagogiky voľného času. Vychádza z poznania, že „neformálne vzdelávanie je zámerné, ale dobrovoľné učenie, ktoré sa realizuje v rade rozmanitých prostredí a situáciách, v ktorých vyučovanie, odborná príprava a učenie nemusia byť nutne jedinou, či hlavnou oblasťou činnosti“ (Dočkalová, 2007). Tvorivá dramatika sa v tomto zmysle uplatňuje v rodine cez čítanie, hru a pod., v štátnych inštitúciách cez kultúru a médiá, či neštátne inštitúcie ako je cirkev, súkromný sektor, spoločenské organizácie, podporujúce cez tvorivú dramatikú všestrannosť, harmóniu, slobodu i zodpovednosť. S týmito vlastnosťami je potom spojený osobnostný rozvoj, sociálny rozvoj či kultúrny rozvoj, prepojený cez rozličné súťažné prehliadky a aktivity ako je napr. Hviezdoslavov Kubín, Šaliensky Maľko, Rozprávkové vretienko, Hollého pamätník, Bábkulienska a ďalšie.

V súvislosti s týmito faktami je na s. 126 habilitačnej práce konštatované, že „v roku 2012 sme sa pokúsili o prieskum“, ale ďalšie fakty sú uvedené len stručne a teda nasleduje štvrtá otázka, prečo analýze prieskumu nebolo venované viac priestoru, bol prieskum realizovaný alebo len pokus o prieskum, či výskum? Ďalej sa v habilitačnej práci prejavila účinnosť tvorivej dramatiky z aspektu spolupráce inštitúcií neformálneho vzdelávania s inštitúciami v obci, čo znamená aj rozvoj záujmu o obec, najbližší región, životné prostredie a pod.. Samozrejme, tvorivá dramatika zanecháva stopy aj v umeleckých podporných terapiách ako je muzikoterapia, animoterapia, dramaterapia a pod..

V nadväznosti na celý spracovaný text konštatujem, že habilitačná práca je spracovaná na dôraznej odbornej úrovni a v texte sú spracované nielen teoretické poznatky tvorivej dramatiky, ale aj praktické skúsenosti autorky habilitačnej práce, ktorá sa súvislostiam tvorivej dramatiky systematicky a dlhodobo venuje. Šírku záberu spracovaného textu nereprezentuje len rozsah práce, ale aj zoznam literatúry obsahujúci 194 titulov a ďalšie zdroje z časopisov a príslušných zákonov. Habilitačná práca predstavuje ucelené spracovanie problematiky tvorivej dramatiky na základe odborného prístupu, prepojenia teórie i praxe a osobnej angažovanosti autorky. Ukazuje sa, že tvorivá dramatika je aktuálnym problémom pedagogického skúmania v orientácii na aktiváciu detí a mladých ľudí, z čoho vychádza aj

piata otázka viazaná na problém, či je tvorivá dramatika viac vzdelávacou alebo výchovnou metódou?

Súhrnne je potrebné konštatovať, že habilitačná práca je spracovaná dôsledne, na primeranej odbornej, štylistickej a gramatickej úrovni, i keď je potrebné upozorniť na niektoré preklepy, štylistické nedostatky s potrebou viacerých výskumných faktov. Každý nedostatok je možné odstrániť, ale spracovaný text znamená objektívny prístup k podstate tvorivej dramatiky a po aktualizácii uvedených nedostatkov by habilitačná práca PaedDr. Dany Kollárovej, PhD. mohla byť vydaná aj knižne.

Na základe vyhodnotenia plnenia kritérií pre habilitačné konanie na Pedagogickej fakulte UKF v Nitre zo strany habilitantky a posúdenia textu jej habilitačnej práce navrhujem, aby po obhajobe bola PaedDr. Dane Kollárovej, PhD. schválený vedecko-pedagogický titul v študijnom odbore 1.1.4. pedagogika.

V Trnave dňa 24.marca 2014

prof. PaedDr. Ján Danek, CSc.

oponent